
¹⁰⁶ *cast.* Menysprear.^[13]

¹⁰⁷ Desconfiança.

¹⁰⁸ *loc.* Sense per això deixar de.^[15]

¹⁰⁹ Descobrir-ho.

—Aquí ve el boig. ¿Què hauria fet, qualsevol, en el seu cas? *Despreciar*¹⁰⁶ amb fàstic aquella suspicàcia¹⁰⁷ tan ridícula i interessada; fins, si voleu, *enfadar-s'hi*^[13] un moment; però, després, riure-se'n, per Déu!... Riure-se'n, sens perjudici,¹⁰⁸ si es vol, d'esbrinar-ho¹⁰⁹ tot, i, en últim cas, de treure's de davant ni que fos la mateixa Carolina: no és veritat? 400 405

—Al cap i a la fi s'estimen tant, aquests germans... —vaig afegir jo en to d'assen-

415 murmuració a què descaradament *s'entre-*
guen les dues germanes i fins el bèstia d'en
 Riudavets, que la pedra venia d'aquesta
 part.* Però en Daniel, ja sense encomanar-
 se a Déu ni al diable, va dir-se, soltant la ria-
 lla satànica de l'orgull vesànic: «Hola!, ¿això
 420 no voleu? Doncs això haureu.» I des d'aquell
 dia va mirar-se la pageseta^[18] (que d'altra
 part és molt bufona, molt bona i molt dòcil),
 i va començar a pretendre-la amb tal desfi-
 ci, que, a la Fura, interessat com bon pagès,
 425 se li van adreçar¹¹² les orelles pitjor que al
 llebrer¹¹³ que enuma¹¹⁴ caça.* *

¹¹² Posar dretes, es-
tirades les orelles.

¹¹³ Gos llebrer, uti-
litzat en la caça de
llebres.

—És de primera! —exclamà l'Armen-
gol—; de primera!... I ja són casats: oi?

—No encara, home! Ja us he indicat que
430 no.

¹¹⁴ Olorà.

—Oh!, però es casen, es casen: això ja és
fet! Ves, ves, si ens fa padrins de boda: no
hi riuríem poc!

—Home! —vaig fer jo candorosament.

435 —Què, «home»? Ves què hi perd, ell!
Ella, en tot cas! I, si s'hi casa amb els ulls
ben oberts, no la crec tampoc digna de
llàstima.

—Oh!, és que aquesta és la cosa —objec-
440 tà en Giberga—. ¿Ja sabeu si la noia ni la fa-
mília el veuen boig? El boig passeja la seva
mania entre la massa¹¹⁵ sense que ella se
n'adoni. Mentre no se li pronuncien d'una
manera aguda els deliris,¹¹⁶ la massa no el
445 qualifica sinó de *tipo* original, de neurò-
tic,¹¹⁷ d'extravagant, de xalat,¹¹⁸ en el sentit

¹¹⁵ Entre la gent.

¹¹⁶ Desvaris, al'luci-
nacions.

¹¹⁷ Que pateix una
malaltia nerviosa.

¹¹⁸ *cast*. Tocat del
cap, una mica boig.

* Els anònims, les murmuracions i les calúmnies són elements que Narcís Oller acostuma a utilitzar en les seves obres per demostrar la mesquinesa social. Solen ser també un punt important en el desenvolupament de les novel·les per la reacció que provoquen en els

atenuant de la paraula... com vosaltres perdonau.

¹¹⁹ Horror.

Jo vaig mirar amb certa feredat¹¹⁹ respectuosa la serietat amb què en Giberga soltava aquestes afirmacions, filles d'una convenció irreductible. Fins l'Armengol s'hi quedà seriós. Al cap i a la fi,¹²⁰ si, com ens havia assegurat tantes vegades en Giberga, la bogeria respon a una lesió del cervell comprovada per l'autòpsia en mils de casos, ¿quina autoritat teníem un parell d'advocats per a refutar-lo? Ni que com a juristes se'ns hagués pogut comparar amb un Rossi o amb un Beccaria, i com a psicòlegs amb un Alfred Fouillée* (dels quals no cal dir si estàvem ben lluny), ¿podíem demanar-li, per ventura,¹²¹ que ens tragués amb pinces de la massa de què parlava? En Giberga, pel que es referia a la seva ciència, era revés¹²² com un grop¹²³ d'alzina: feia gala¹²⁴ de psiquiatre consumat,¹²⁵ sempre citava en ajut seu, Guislain** i no sé qui més, i nosaltres no el podíem mai rebatre.***

¹²⁰ *loc.* Al capdavant, en el fons.^[15]

¹²¹ *loc.* Tal volta, tal vegada.

¹²² Dificil de manejar, de treballar.

¹²³ Nus de la fus-ta.^[36]

¹²⁴ Presumia.

¹²⁵ Amb coneixement i experiència.

—La prova del que us dic —continuà ell— és que la mateixa noia ha acabat per encapritxar-se de debò. És clar que el diner, dimoni temptador fins de les consciències més fermes, pot haver marejat més fàcilment la pageseta^[17] que no va marejar, un dia, els pares d'en Serrallonga; però ¿quan, l'Engra-

* Pellegrino Rossi (1787-1848), economista, polític i jurista francès d'origen italià. Cesare Beccaria (1738-1794), conegut jurista milanès, interessat per les idees dels economistes i enciclopedistes francesos. La seva crítica del dret penal de l'època va provocar la prohibició de la divulgació de les seves obres. Alfred Fouillée (1838-1912), filòsof francès que va partir de l'anàlisi psicològica per arribar a una metafísica de l'experiència, contraposada alhora a l'idealisme i al naturalisme.

*** Metge belga de la segona meitat del segle XIX. Va ser un dels primers a estudiar les malalties mentals.

*** En aquest darrer paràgraf hem pogut observar que en Giberga representa en aquesta novel·la l'esperit científista.